

Toneelgroep Amsterdam presenteert zich overtuigend

Onderkoelde speelstijl in 'Boom uit de tropen'

'Boom uit de tropen' van Yukio Mishima door de Toneelgroep Amsterdam. Regie: Jan Ritsema. Vertaling: Pieter Kottman/Loes Goedbloed. Decor: Charles Vandenhove. Met: Hans Kesting, Alexandra van Marken, Kitty Courbois, Margo Dames en Wilfred Klaver. Gezien op 25 augustus in Bellevue Amsterdam. Aldaar nog t/m 29 augustus en van 15 september t/m 18 oktober te zien.

AMSTERDAM – De langverwachte eerste produktie van de nieuwe Toneelgroep Amsterdam is een feit: 'Boom uit de tropen' van de Japanse schrijver Yukio Mishima ging deze week in première. Regisseur is Jan Ritsema, die samen met Gerardjan Rijnders de artistieke leiding vormt van het nieuwe toneelgezelschap, dat (na opheffing van Centrum en het Publiektheater ontstaan) nu eerste seizoen in gaat.

Toneelgroep Amsterdam is de vaste speler van de Stadsschouwburg en Bellevue; in laatstgenoemd theater staat 'Boom uit de tropen', waarvoor de Belg Charles Vandenhove een speciaal decor heeft ontworpen. Deze zestigjarige architect heeft hiermee zijn debuut gemaakt als decorontwerper. Het is de grootste verrassing van deze produktie: een hel witte ruimte met enkele fel rode accenten – een esthetisch fraai vormgegeven bouwwerk, dat vooral een raadselachtige en dreigende sfeer ademt, hetgeen wonderlijk genoeg door de uitbundige belichting wordt versterkt.

Witte wanden, die bestaan uit tal van klei-

ne transparante vierkanten, lopen trapsgevijs verspringend naar achteren. Achter in het midden bevindt zich een grote grijze wenteltrap. Verder wordt de ruimte gevuld met een stenen bed, een kleine zuil en enkele witte of hardrode, spits-pyramidevormige torens. Het is een geprononceerd aanwezig decor, waarmee eigenlijk een niet nader bepaalde ruimte wordt gecreëerd. Het geheel heeft iets 'cleans', dat past bij de onderkoelde, afstandelijke spelstijl in dit drama vol haat.

Teksten van de omstreden schrijver Mishima zijn niet gemakkelijk toegankelijk. Dat kan door zweyerig of sterk aangezet acteren nog eens extra nadruk krijgen. Gelukkig heeft de regisseur voor een nuchtere goed geanalyseerde tekstbehandeling gekozen. De personages in 'Boom uit de tropen' slingeren hun opvattingen keihard in elkaars gezicht. Dat heeft baat bij terughoudendheid, overdrijving zou alleen maar nadelig zijn.

De zoon en dochter van Ritsuko verdienen hun moeder eryl, dat zij haar veel oudere echtgenoot Keisaburo om het leven wil brengen. Ritsuko ontkent dat lange tijd, maar in een nachtelijk gesprek vraagt zij uiteindelijk aan haar zoon Isamu om Keisaburo te doden. Isamu vertelt dat zijn zielelijke zuster Ikuko, met wie hij een innige, waarschijnlijk incestueuze, relatie heeft. Ikuko verlangt van Isamu, dat hij hun moeder doodt. Een poging daartoe wordt verij-

deld omdat zijn moeder hem verleidt. Twee, eigenlijk op elkaar gelijkende, vrouwen staan hier onverzoenlijk tegenover elkaar: over Keisaburo wordt gesproken, maar de confrontatie tussen moeder en dochter geldt in eerste instantie Isamu. Isamu kiest voor zijn zus; beiden gaan op de vlucht en storten zich in zee.

Tot slot vertelt Ritsuko aan Keisaburo een "boom uit de tropen" te zullen planten. Daarmee keert het symbool terug dat dan al enkele keren is gebruikt: steeds als teken van naderend onheil, dat met de dood van Keisaburo samenhangt. Blijft dus de diepgewortelde haat, waarvan dit stuk doortrokken is.

De onderkoelde speelstijl, vooral van Alexandra van Marken als Ritsuko en Margo Dames als Ikuko, en de opvallende vormgeving maken een netwerk van onderhuidse spanningen voelbaar: hier heerst haat, doodsverlangen en lust tot doden. Extravagante buitenissigheden in de speelstijl ontbreken. Wat op toneel aan handeling zich afspeelt, heeft betekenis binnen het geheel. Hoogstens doen sommige poses, die de acteurs een enkele keer aannemen, enigszins modernistisch en weinig zinvol aan. 'Boom uit de tropen' komt dan ook overtuigend tegemoet aan de hooggespannen verwachtingen, die sommigen ten aanzien van dit Amsterdamse gezelschap koesteren. Geen gemakkelijke voorstelling, maar wel één, die je ruim tweeënhalve uur niet loslaat.

WIJNAND ZEILSTRA